

Řádné a mimořádné opravné prostředky v civilním řízení

JUDr. Petr Papež

Katedra obchodního práva, Fakulta právnická, Západočeská univerzita v Plzni

Abstrakt: Institut opravných prostředků v českém právním řádu je důležitou (ne-li nezbytnou) součástí aplikace základních zásad právní jistoty a předvídatelnosti práva a zejména pak práva na spravedlivý proces, a to nejen v rámci tzv. individuální spravedlnosti a rovněž celé demokratické společnosti. Tato práce se zabývá definicí, rozdělením opravných prostředků a popisem jednotlivých opravných prostředků dle platné právní úpravy.

Abstract: The institution of remedies in the Czech legal system is an important (if not necessary) part of the application of the basic principles of legal certainty and predictability of the law and especially the right to a fair trial, not only within the framework of so-called individual justice and also of the entire democratic society. This work deals with the definition, sorting of remedies and description of individual remedies according to the current legislation.

Klíčová slova: řádný opravný prostředek, mimořádný opravný prostředek, odvolání, dovolání, žaloba na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost

Key words: ordinary remedy, extraordinary remedy, appeal, recourse, suit for retrial, nullity

Úvod

Právo na spravedlivý proces je zakotveno zejména v čl. 36 Listiny základních práv a svobod¹, který stanoví, že každý má právo domáhat se stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu či jiného orgánu. Z předmětného ustanovení lze dovozovat existenci povinnosti veřejné moci zřídit nezávislé a nestranné soudy, jejichž prostřednictvím se mohou osoby domáhat svých práv. Předmětné je pak rovněž odrazem čl. 4 Ústavy², dle kterého platí, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.

Listina základních práv a svobod ani Ústava na první pohled výslovně nezakotvují právo na odvolání ani právo na přístup k odvolacím soudům nebo soudům vyšších instancí, nicméně je nutno ve vztahu k přezkumu soudních rozhodnutí zmínit Protokol č. 7 ke Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, který v čl. 2 zakotvuje právo osoby uznané vinnou z trestného činu na přezkum výroku o vině nebo trestu soudem vyššího stupně. Rovněž pak vyhláška č. 120/1976 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech v čl. 14 odst. 5 stanoví, že ten, komu bylo dokázáno, že se dopustil trestného činu, má právo, aby důkazy a rozsudek byly přezkoumány vyšším soudem. Je tedy zřejmé, že v trestněprávních věcech existuje ústavněprávní nárok na přezkum soudních rozhodnutí.

Co se týče ústavně či lidskoprávního zakotvení práva na přezkum soudních rozhodnutí v civilním řízení, k tomu je možno poukázat na judikaturu Ústavního soudu týkající se toliko dovolání, například usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 6. 2002, sp. zn. III. ÚS 298/02: „Právo na dovolání ústavně zaručeno není. V Ústavě České republiky (dále jen ‚Ústava‘), Listině základních práv a svobod a mezinárodních smlouvách podle čl. 10 Ústavy žádné takové procesní oprávnění zakotveno není... Právo na dovolání jako na mimořádný opravný prostředek jde tedy nad rámec ústavně zaručených procesních oprávnění.“

Ačkoliv mají řízení o opravných prostředcích ve sporném civilním řízení zákonný základ, kdy jejich právní úpravu je nutné hledat v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen jako „občanský soudní řád“ nebo rovněž toliko „o. s. ř.“), neznamená to, že nepoživají ústavněprávní ochrany, jak ostatně judikoval Ústavní soud v nálezu ze dne 10. 5. 2005, sp. zn. IV. ÚS 128/05: „Rozhodování soudů, ať už jde o rozhodování v řízení o řádném nebo mimořádném opravném prostředku, se však nemůže ocitnout mimo ústavní rámec ochrany základních práv jednotlivce tím spíše, že čl. 4 Ústavy staví základní práva pod ochranu soudní moci. V demokratickém právním státě jsou všechny orgány veřejné moci povinny respektovat základní práva a svobody, úkolem soudů je poskytovat jim ochranu, resp. svébytnou a specifickou formu ochrany, jde-li o Ústavní soud.“

Cílem této práce je poskytnout ucelený, byť stručný přehled o opravných prostředcích v civilním sporném řízení, s výjimkou odporu do platebního rozkazu a námitek proti směnečnému platebnímu rozkazu, kteréžto lze spíše považovat za tzv. kvaziopravné prostředky.³

¹ Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

² Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

³ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, marg. č. 15.

1. Opravné prostředky

Opravné prostředky jsou institutem, kterým účastníci řízení mohou napadnout soudní rozhodnutí, pakliže mají za to, že předmětné soudní rozhodnutí je stíženo vadou nebo je věcně nesprávné. Opravné prostředky pak slouží dvěma účelům. V individuální rovině garantují opravné prostředky účastníkům řízení, že soudní rozhodnutí je podrobeno přezkumu soudy vyšší instance, což ve výsledku znamená lepší zajištění spravedlivého rozhodnutí v dané věci. Z pohledu kolektivního pak přezkum soudních rozhodnutí slouží ke sjednocení interpretace a aplikace objektivního práva prostřednictvím konstantní judikatury a soudcovského dotváření práva.⁴

1.1 Dělení opravných prostředků

Opravné prostředky lze dělit do dvou skupin, a to na řádné a mimořádné. Zatímco řádnými opravnými prostředky lze napadnout toliko nepravomocné rozhodnutí, mimořádné opravné prostředky směřují proti rozhodnutí, které již nabylo právní moci.

K řádnému (a potenciálně úspěšnému) podání opravného prostředku proti rozhodnutí soudou ve sporném civilním řízení je nezbytné, aby opravný prostředek směřoval proti správnému druhu rozhodnutí, aby opravný prostředek byl podán pro některý z důvodů, které občanský soudní řád pro daný opravný prostředek stanoví, a to při zachování lhůty pro jeho podání. Současně platí, že opravný prostředek musí podat osoba nebo subjekt k tomu aktivně legitimovaný.

Řádné opravné prostředky jsou ovládány zásadou univerzality, což znamená, že takový opravný prostředek je možno použít proti každému rozhodnutí soudou prvního stupně, pokud to zákon nevylučuje (§ 201 o. s. ř.).

Podání mimořádného opravného prostředku je podmíněno splněním přísnějších podmínek, neboť jimi účastník brojí proti již pravomocným rozhodnutím a dochází tak k zásahu do zásady právní jistoty.

1.2 Účinky opravných prostředků

Podání opravného prostředku je možno spojit s řadou následků. Kromě toho, že se soud musí opravným prostředkem věcně zabývat, napadené rozhodnutí nemůže v určitých případech nabýt veškerých vlastností, které by mělo pro případ, že by opravný prostředek nebyl podán. V souvislosti s tím je nezbytné zmínit devolutivní nebo suspenzivní účinky opravných prostředků. Devolutivní účinek spočívá v tom, že projednání a rozhodování o opravném prostředku přechází na soud vyšší instance. Suspenzivní účinky představují odklad právní moci (a zpravidla i vykonatelnosti) napadeného rozhodnutí. Podle druhu opravného prostředku může mít daný opravný prostředek na

jednou oba účinky, jeden z nich nebo žádný. Mimořádné opravné prostředky nemají v zásadě vliv na právní moc ani vykonatelnost, soud však může za určitých zákonem stanovených podmínek odložit vykonatelnost napadeného rozhodnutí (případně i právní moc dle § 243 o. s. ř.).

Podání opravného prostředku pak rovněž znamená, že soud, který má o opravném prostředku rozhodnout, musí postupovat v souladu s příslušnými procesními normami, které upravují nejen příslušnost soudu, ale rovněž i způsob, jakým má být řízení o opravném prostředku vedeno a jakým způsobem může být s napadeným rozhodnutím, případně i souvisejícími rozhodnutími naloženo. Příslušné právní předpisy pak k jednotlivým opravným prostředkům stanoví míru přezkumu věcné správnosti napadeného rozhodnutí, či zda je možno, aby soud napadené rozhodnutí zkoumal i nad rámec námitek účastníka, který opravný prostředek podal.⁵

1.3 Opravné systémy opravných prostředků

Opravná řízení jsou ovládána různými opravnými systémy, které určují základní principy opravných řízení, například zda je předmětné opravné řízení vázáno skutkovým stavem zjištěným v řízení před soudem, který napadené rozhodnutí vydal, zda může soud projednávající opravný prostředek provádět vlastní dokazování či zda mohou účastníci v opravném řízení tvrdit nové skutečnosti a navrhnout nové důkazy.⁶

Právní teorie rozeznává tři opravné systémy, a to apelační, kasační a revizní. Apelační princip umožňuje soudou přezkoumat napadené rozhodnutí jak po stránce právní, tak po stránce skutkové. V rámci opravného řízení může soud napadené rozhodnutí potvrdit nebo změnit, je-li možno na základě doplnění nebo zopakování dokazování ve věci rozhodnout, nebo může rozhodnutí zrušit.

Apelační systém je možno rozdělit na princip úplné a neúplné apelace. Úplná apelace připouští na rozdíl od neúplné apelace možnost v opravném řízení uplatňovat nová tvrzení a činit důkazní návrhy.

Kasační princip umožňuje přezkum napadeného rozhodnutí pouze po stránce právní. V rámci kasačního principu soud II. instance při zjištění, že je napadené rozhodnutí správné, rozhodnutí potvrdí. V případě zjištění nesprávnosti napadeného rozhodnutí toto rozhodnutí zruší a věc vrátí k novému projednání a rozhodnutí soudu I. instance. Kasační princip však neumožňuje soudou II. instance, aby ve věci sám rozhodl a rozhodnutí soudu I. instance změnil.⁷

Napadené rozhodnutí je v rámci opravného řízení podrobeno přezkumu toliko po stránce právní i v přípa-

⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 335.

⁵ SVOBODA, K. 5. Normy upravující následky podání opravného prostředku. In: SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 13.

⁶ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 515.

⁷ HENDRYCH, D. a kol. Kasační princip. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

dě revizního principu. Soud rozhodující o opravném prostředku může v případě zjištění porušení hmotného nebo procesního práva napadené rozhodnutí zrušit. V určitých případech, pokud byl v řízení před soudem I. stupně skutkový stav řádně zjištěn a posouzen, může soud napadené rozhodnutí i změnit.⁸

2. Řádné opravné prostředky

Fakticky jediným řádným opravným prostředkem v civilním řízení je odvolání. Odvolání a související otázky odvolacího řízení jsou upraveny v § 201 až § 226 o. s. ř. Odvolání směřuje dle § 201 o. s. ř. proti nepravomocným rozhodnutím soudu první instance. Odvolání je pak jakýmsi „univerzálním“ opravným prostředkem, kterým je možno napadnout všechna nepravomocná rozhodnutí soudu prvního stupně (rozsudky i usnesení), pokud to zákon nevylučuje. Zákon takovou výjimku připouští v řadě případů, zejména však v tzv. bagatelních věcech, kdy je předmětem řízení peněžité plnění nepřesahující částku 10 000 Kč.⁹ V určitých případech není možnost odvolání vyloučena, ale je toliko omezena. Zde se jedná zejména o případy, kdy je napadán rozsudek pro uznání nebo rozsudek pro zmeškání, na které se aplikují speciální odvolací důvody dle § 205b o. s. ř.

Odvolací řízení

Odvolací řízení je ovládáno apelačním systémem. Ve sporném řízení se jedná o apelaci neúplnou, odvolací soud tak nemůže přihlížet k novým skutečnostem a důkazům. Jedná se tak o reflektování zásad rychlosti a hospodárnosti, neboť účastníci jsou tak nuceni uvést veškerá svá tvrzení a navrhnout důkazy v řízení před soudem I. stupně v limitech koncentrace řízení.

Aby se soud odvoláním zabýval a projednal jej, musí být splněny zákonné podmínky objektivního i subjektivního charakteru ve vztahu k přípustnosti odvolání. Objektivní přípustnost odvolání spočívá v existenci nepravomocného rozhodnutí, proti kterému lze odvolání podat a dodržení zákonem stanovené lhůty pro jeho podání, která činí 15 dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí odvolateli [v případě absence poučení (o možnosti podání opravného prostředku, lhůtě nebo soudu) v rozhodnutí, činí dle § 204 odst. 2 o. s. ř. lhůta k podání odvolání 3 měsíce].¹⁰ Subjektivní přípustnost odvolání je

pak vázána na osobu, která odvolání podává – zpravidla jde o účastníka řízení, a to takového, do jehož poměrů bylo rozhodnutím soudu I. stupně negativně zasaženo a tento zásah je možno odstranit zrušením předmětného rozhodnutí.¹¹

Odvolání musí obsahovat kromě obecných náležitostí podání dle § 42 odst. 4 o. s. ř. i označení rozhodnutí, proti kterému směřuje, a rozsah, v jakém je předmětné rozhodnutí napadáno a čeho se odvolatel domáhá (odvolací návrh) a rovněž i specifikaci odvolacích důvodů dle § 205 odst. 2 o. s. ř. Odvolací důvody je možno zařadit do několika skupin. Na straně jedné jsou odvolací důvody týkající se **procesních podmínek** [například dle § 205 odst. 2 písm. a) o. s. ř., kdy nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud I. stupně, rozhodnutí soudu I. stupně vydal vyloučený soudce (přisedící) nebo soud I. stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát] nebo **jiná procesní pochybení soudu** [dle § 205 odst. 2 písm. c) o. s. ř.], další skupinou odvolacích důvodů je pochybení soudu při zjišťování **skutkového stavu** [například dle § 205 odst. 2 písm. d) o. s. ř., kdy soud I. stupně neúplně zjistil skutkový stav věci, neboť neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností], zvláštní skupinu odvolacích důvodů je pak rovněž možno charakterizovat jako **nesprávné právní posouzení věci** [například dle § 205 odst. 2 písm. g) o. s. ř.].

Přípustné a včasné odvolání podané k tomu oprávněnou osobou má suspenzivní účinky, toliko však v rozsahu, ve kterém je předmětné rozhodnutí soudu I. instance napadáno.

Odvolací soud je vázán toliko rozsahem, v jakém odvolatel rozhodnutí soudu I. stupně napadá, nikoliv odvolacím návrhem, nýbrž je vázán rozsahem, v jakém se odvolatel přezkumu domáhal.¹² Soud může provádět samostatné dokazování, není totiž vázán skutkovým stavem ani právním posouzením soudu prvního stupně. Smí přihlídnout k novým skutečnostem a důkazům, pokud byly uplatněny odvolatelem v odvolání za podmínek § 205a o. s. ř.

Odvolací soud není vázán skutkovým ani právním posouzením věci, může tedy ve věci provádět samostatné dokazování. Co se týče nových skutečností a důkazů, tzv. novot, k těm odvolací soud přihlíží jen, pokud byly uplatněny odvolatelem v odvolání za podmínek § 205a o. s. ř.

Přípustné a včasné odvolání podané k tomu oprávněnou osobou má suspenzivní účinky, toliko však v rozsahu, ve kterém je předmětné rozhodnutí soudu I. instance napadáno.

Soud II. instance může o odvolání účastníka rozhodnout následovně:

- soud odvolání odmítne, a to v případech, kdy bylo odvolání podáno pozdě nebo když je odvolání stíženo

⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 338.

⁹ Bagatelními věcmi je dle § 202 odst. 2 o. s. ř. nutno rozumět řízení, jehož předmětem je v době vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně pouze peněžité plnění nepřevyšující 10 000 Kč bez přihlídnutí k příslušenství. Předmětem řízení nesmí být v době vyhlášení rozsudku jakýkoliv jiný nárok nepeněžité povahy.

¹⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 341.

¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1363/96.

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 26. 6. 1980, sp. zn. 3 Cz 36/80, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2000, sp. zn. 25 Cdo 516/99, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 29 Odo 268/2003.

vadami, které účastník neopraví nebo nedoplní nebo rovněž tehdy, kdy je podáno osobou, která k tomu není oprávněna;

- soud může rozhodnutí soudu I. instance potvrdit, pokud dojde k závěru, že je napadený rozsudek věcně správný;
- případně jej sám může změnit, pokud soud I. stupně nerozhodl správně, ačkoliv zjistil skutkový stav správně nebo došlo k doplnění či zopakování dokazování a skutkový stav je zjištěn tak, že ve věci lze rozhodnout;
- rozhodnutí soudu I. instance může rovněž zrušit a věc vrátit soudu I. instance k novému projednání dle § 219a o. s. ř.¹³

3. Mimořádné opravné prostředky

Dovolání

Jak již vyplývá ze zařazení dovolání mezi mimořádné opravné prostředky (nejen v rámci tohoto příspěvku, ale rovněž i v systematicke zákona, kdy je dovolání upraveno v § 236 až 243g o. s. ř.), je dovoláním možno brojit již proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu – krajských soudů nebo vrchních soudů, v případě Prahy i soudu městského v pozici soudů II. instance.

Dovolání má v systému opravných prostředků zásadní roli (proto se autor rozhodl pojednat o dovolání ve výčtu mimořádných opravných prostředků umístit na první místo), a to jak z pohledu účastníků řízení, tak z pohledu judikatury. Odvoláním je možno nejen napravit nesprávná rozhodnutí soudů nižších stupňů, ale současně tak dochází k vytváření, sjednocování a vývoji judikatury.¹⁴ Soudem příslušným k rozhodování o dovolání je Nejvyšší soud.¹⁵

Z ustanovení § 243d písm. b) o. s. ř.¹⁶ vyplývá, že dovolání je nutno zařadit spíše do revizního systému, avšak je možno nalézt i názory, že odvolání se řadí spíše do kasačního systému s prvky revize.¹⁷ Dovolání má devolutiv-

ní účinek – právní moc ani vykonatelnost nejsou podáním dovolání dotčeny.

Tím, že dovoláním dochází k zásahu do právní moci, a tedy i právní jistoty účastníků řízení, předpokládá zákon pro uplatnění dovolání splnění přísnějších podmínek. Přípustnost dovolání je pozitivně vymezena v ustanovení § 237 o. s. ř. a § 238a o. s. ř., negativně pak v § 238 o. s. ř., kdy zákon stanoví, v jakých případech není dovolání přípustné.

Aktivně legitimován k podání dovolání je toliko pouze účastník, který byl účastníkem řízení před odvolacím soudem a kterému napadené rozhodnutí přivodilo újmu na jeho právním postavení a tuto újmu je možno zhojit tím, že Nejvyšší soud takové rozhodnutí zruší. Případnou újmu lze posuzovat jen z procesního hlediska.¹⁸

K náležitostem dovolání patří vedle obecných náležitostí dle § 42 odst. 4 o. s. ř. i vymezení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení dovolacího důvodu, z čeho dovolatel dovozuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání a dovolací návrh.

Dle § 237 o. s. ř. je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak. Dovolacím důvodem může být pouze nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem dle § 241a odst. 1 o. s. ř., přičemž se může jednat o nesprávnou aplikaci práva na zjištěný skutkový stav nebo pakliže odvolací soud při rozhodování použil jiný právní předpis, než měl, či byl aplikován právní předpis správný, ale došlo k pochybení při jeho interpretaci. Nesprávné právní posouzení se pak může týkat i procesních předpisů.¹⁹

Ve vztahu k dovolacím důvodům stojí za zmínku novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 296/2017 Sb., která nabyla účinnosti dne 30. 9. 2017, kterou bylo do dovolacích důvodů doplněno, že dovolání nelze podat z důvodu vad podle § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., tedy v zásadě z důvodů, pro které lze podat žalobu pro zmatečnost. Prakticky to znamená, že Nejvyšší soud může k těmto vadám přihlédnout, ale jen tehdy, je-li dovolání přípustné. Vady dle § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. tak není možno použít jako primární dovolací důvod pro podání dovolání. Předmětné tak fakticky

¹³ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 351.

¹⁴ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 400, marg. č. 250.

¹⁵ § 10a o. s. ř.

¹⁶ Dle předmětného ustanovení může dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu změnit, jestliže odvolací soud rozhodl nesprávně a jestliže dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout. Rovněž k závěrům, že dovolání spadá do systému revizního, se přiklání například K. Svoboda i R. Zahradníková – srov. SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 400, marg. č. 250 a ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 353.

¹⁷ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-298-1. s. 547; nebo ZUKAL, M. Dovolací

řízení: kasace, nebo revize? *Právní rozhledy*, 2018, č. 3, s. 103–106.

¹⁸ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdo 1363/96, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2400/2016.

¹⁹ DOLEŽÍLEK, J. § 241a [Náležitosti a důvod dovolání]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 9.

znamená, že vady dle § 229 o. s. ř. mají být v první řadě předmětem žaloby pro zmatečnost, nikoliv řešeny v dovolacím řízení.²⁰

Lhůta pro podání dovolání je dva měsíce od doručení rozhodnutí odvolacího soudu (případně tři měsíce, pakliže napadené rozhodnutí neobsahovalo řádné a správné poučení).²¹

Odvolací řízení má pak jedno specifikum oproti ostatním opravným prostředkům dle o. s. ř., a to povinnost být jako odvolatel zastoupen advokátem nebo notářem. Povinnost platí tedy nejen pro sepsání dovolání, ale i pro celé dovolací řízení. Povinnost být zastoupen neplatí v případech, kdy sám odvolatel je fyzickou osobou, která má právnické vzdělání nebo se jedná o právnickou osobu, stát, obec nebo vyšší územně samosprávný celek jednající prostřednictvím osoby s právnickým vzděláním (§ 241 odst. 2 o. s. ř.).

Rozsah přezkumu ze strany Nejvyššího soudu je dán dovolatelem, který vymezil jeho rozsah v dovolání. Nejvyšší soud je důvodem a rozsahem vymezeným v dovolání vázán. Dovolací řízení probíhá zpravidla bez jednání, tudíž ani soud neprovádí dokazování. Nejvyšší soud může jednání nařídit, jestliže to považuje za potřebné dle § 243a odst. 1 o. s. ř. Protože se dovolání podává zpravidla prostřednictvím soudu I. instance, může soud I. instance v určitých případech rozhodnout o dovolání sám – soud I. instance může dovolání odmítnout pro opožděnost nebo řízení zastavit pro nezaplacení soudního poplatku.²² Pokud soud I. instance dojde k závěru, že dovolatel podal dovolání ve lhůtě, a pokud byl soudní poplatek řádně uhrazen, předloží předmětný spis Nejvyššímu soudu a následně rozhoduje již dovolací soud.

Nejvyšší soud může ve věci napadené rozhodnutí rozhodnout následovně:

- pokud dovolatel vezme dovolání zpět nebo Nejvyšší soud například vyhodnotí, že nejsou splněny základní podmínky dovolacího řízení, Nejvyšší soud dovolací řízení **zastaví**;
- je-li dovolání podáno opožděně nebo osobou k tomu nelegitimovanou nebo pokud soud zjistí, že dovolání není přípustné, dovolání **odmítne**;
- pokud Nejvyšší soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí je správné a dovolání je nedůvodné, pak dovolání **zamítne**;
- pokud soud II. instance rozhodl nesprávně a pokud Nejvyšší soud dojde k závěru, že je možné o věci rozhodnout, pak Nejvyšší soud napadené rozhodnutí **změní**;
- pokud soud II. instance rozhodl nesprávně, avšak nejsou dány podmínky pro to, aby Nejvyšší soud ve věci

sám rozhodl, pak Nejvyšší soud napadené rozhodnutí **zruší a věc vrátí** soudu II. instance k dalšímu řízení. Nejvyšší soud může v takovém případě zrušit zároveň i rozhodnutí soudu prvního stupně, a to tehdy, když důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí soudu II. stupně, platí i pro rozhodnutí soudu I. stupně.²³

Žaloba na obnovu řízení

Žaloba na obnovu řízení je prostředkem obrany proti pravomocnému rozhodnutí soudu I. a II. stupně a za určitých podmínek i usnesení o schválení smíru. Hlavním předpokladem pro podání je nemožnost dosáhnout nápravy vadného stavu jiným způsobem. Na rozdíl od dovolání, které je určitým způsobem toliko pokračováním v řízení před soudem další instance, představuje žaloba na obnovu řízení způsob, kterým je znovu rozhodováno ve věci, ve které již bylo rozhodnuto.²⁴

Žaloba kromě obecných náležitostí dle § 42 odst. 4 o. s. ř. musí obsahovat označení rozhodnutí, proti kterému směřuje, v jakém rozsahu jej napadá a důvod pro obnovu řízení včetně vylíčení skutečností prokazujících včasnost podání žaloby a označení důkazů k prokázání důvodnosti žaloby, stejně tak čeho se ten, kdo žalobu na obnovu řízení podává, domáhá.²⁵ Podáním žaloby nenastává suspensivní ani devolutivní účinek.

Podstatou žaloby nebo nesprávného zjištění skutkového stavu v původním řízení, kdy důvody pro podání jsou upraveny v § 228 o. s. ř.:

- existují nové skutečnosti a důkazy nebo rozhodnutí, které žalobce bez své viny nemohl uvést v předchozím řízení;
- je možno provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení.

Pro oba případy pak musí platit, že nové skutečnosti a důkazy mohou vést k příznivějšímu rozhodnutí ve věci pro účastníka.

O žalobě na obnovu řízení rozhoduje soud, který o původně projednávané věci rozhodoval v I. instanci. Soud ve věci žaloby na obnovu řízení rozhoduje ve dvou fázích. Nejdříve musí soud posoudit, zda je možno řízení zahájit [tedy, zda byla žaloba podána včasné (zpravidla ve lhůtě 3 měsíců ode dne, kdy se osoba podávající žalobu dozvěděla o důvodu obnovy)²⁶ a osobou k tomu oprávněnou] a zda existují důvody k povolení obnovy řízení (tzv. *iudicium rescindens*²⁷). Pakliže soud povolí obnovu řízení, dochází k odložení vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. Následně soud rozhoduje ve druhé fázi řízení

²⁰ SVOBODA, K. a) Pojem dovolacího důvodu. In: SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 449, marg. č. 274.

²¹ § 240 odst. 1 a odst. 3 o. s. ř.

²² ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 357.

²³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., DOLEŽÍLEK, J. a kol. *Občanský soudní řád*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

²⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 361.

²⁵ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 296.

²⁶ § 233 o. s. ř.

²⁷ STAVINHOVÁ, J. *Iudicium rescindens*. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právnický slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

(tzv. *iudicium rescissorium*²⁸), kdy soud komplexně posuzuje, zda nové skutečnosti a důkazy povedou jiným skutkovým zjištěním a ke změně původního rozhodnutí ve věci.²⁹ Následně může soud rozhodnout tak, že původní rozhodnutí změní nebo návrh na změnu původního rozhodnutí zamítne.

Žaloba pro zmatečnost

Žaloba pro zmatečnost je poměrně novým institutem mezi mimořádnými opravnými prostředky, když žaloba pro zmatečnost byla do občanského soudního řádu zavedena zákonem č. 30/2000 Sb., s účinností od 1. 1. 2001.

Žalobou pro zmatečnost je možno napadnout kterékoliv pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým se řízení končí. Podstatou žaloby pro zmatečnost je odstranění rozhodnutí vydaného v řízení, které je stíženo vadami.³⁰ Žaloba pro zmatečnost spadá do kasačního systému, pakliže by tedy soud došel k závěru, že je žaloba pro zmatečnost důvodná, zruší napadené rozhodnutí bez ohledu na věcnou správnost. Lhůta k podání žaloby pro zmatečnost je v zásadě tři měsíce ode dne doručení napadeného rozhodnutí.³¹ Zákon však v případě žaloby pro zmatečnost rozeznává řadu případů, kdy předmětná lhůta počíná běžet v jiný okamžik, a to dle povahy „vady“, respektive důvodu k podání žaloby pro zmatečnost.³²

Zmíněnými vadami v řízení je pak možno rozumět jak nedostatečné procesní podmínky, tak jiné závažné vady. Výčet všech důvodů k podání žaloby pro zmatečnost je taxativně uveden v ustanovení § 229 o. s. ř., kdy se jedná zejména o případy, kdy bylo rozhodnuto nepravomocným soudem, nebo nedostatek procesní způsobilosti na straně účastníka řízení a tento nebyl řádně zastoupen, namísto senátu rozhodoval ve věci samosoudce (§ 229 odst. 1 o. s. ř.) nebo pokud bylo ve věci rozhodnuto i přes existenci překážek *rei iudicatae* nebo litispendence (§ 229 odst. 2 o. s. ř.), rovněž pak pokud byla účastníkovi nesprávným postupem soudu odňata možnost jednat před soudem (§ 229 odst. 3 o. s. ř.) nebo pakliže došlo usnesením odvolacího soudu k odmítnutí odvolání nebo k zastavení odvolacího řízení nebo k potvrzení či změnění usnesení soudu I. stupně o odmítnutí odvolání nebo dovolání pro opožděnost a takové usnesení nabylo právní moci (§ 229 odst. 4 o. s. ř.).

Stejně tak jako v případě žaloby na obnovu řízení, i žaloba pro zmatečnost musí kromě základních náležitostí dle § 42 odst. 4 o. s. ř. obsahovat rovněž označení rozhodnutí, proti kterému směřuje, v jakém rozsahu jej napadá a důvod, v němž žalobce spatřuje zmatečnost, vyličení skutečností prokazující včasnost podání žaloby, označení

důkazů k prokázání důvodnosti žaloby, stejně tak čeho se ten, kdo žalobu pro zmatečnost podává, domáhá. S podáním žaloby pro zmatečnost není spojován devolutivní ani suspenzivní účinek.

Soudem příslušným k projednání žaloby pro zmatečnost a rozhodnutí o ní je soud, který o věci rozhodoval v I. stupni. Výjimečně je k jejímu projednání příslušný odvolací soud, pokud je žalobou napadeno jeho rozhodnutí.

Pakliže soud dospěje k závěru, že zmatečnostní důvod existuje, vydá kasační rozhodnutí a dále postupuje podle povahy důvodu uplatněného v žalobě. V opačném případě žalobu usnesením zamítne.

4. Stručný historický exkurz do vývoje opravných prostředků v českých zemích

Klíčovým okamžikem v historii českého soudnictví bylo zřízení tzv. „Ober-Appelationsgericht“ neboli apelačního soudu v roce 1548 Ferdinandem I. Apelační soud se stal vyšší instancí pro odvolání v rámci Českého království a Moravy, a to jak ve věcech civilních, tak trestních. Původním záměrem Ferdinanda I. bylo, aby apelačnímu soudu byly podřízeny všechny soudy v zemi, avšak z důvodu odporu šlechty, která se nezanedbatelnou měrou podílela na rozhodování řady sporů spadajících zejména do působnosti dvorského a zemského soudu, byl apelační soud zřízen jako druhoinstanční soud s osobní působností pro měšťany a vyšší stavy a v trestních řízeních pro selský lid.³³ I přes širokou územní působnost a poměrně obsáhlou osobní působnost byl i tak přístup k apelačnímu soudu dosti omezen, zejména pak pro selský lid, neboť se jednalo o velice nákladnou záležitost.³⁴

Apelační soud se sestával z prezidenta a 13 apelačních radů ve složení tří pánů, dvou rytířů, čtyř doktorů práv a čtyř zástupců měst, přičemž všichni jeho členové byli jmenováni a placeni panovníkem. Soud byl usnášeníschopný při účasti alespoň devíti členů.³⁵ Rolí apelačního soudu bylo mimo přezkumu rozhodnutí soudů městských i sjednocení městského práva. Řízení o odvolání bylo zásadně písemné s tou výjimkou, že pokud prvoinstanční soud neprovedl výslech svědků, mohl být u apelačního soudu jejich výslech proveden. Jinak v zásadě nebylo možno se v apelačním řízení dovolávat nových skutečností. Jednacím jazykem apelačního soudu byla čeština nebo němčina podle toho, kterým z těchto jazyků bylo vedeno prvoinstanční řízení. Při rozhodování o odvolání aplikoval apelační soud to městské právo, kte-

²⁸ STAVINHOVÁ, J. *Iudicium rescissorium*. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

²⁹ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 383.

³⁰ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 285.

³¹ SVOBODA, K. *Opravné prostředky. Civilní proces z pohledu účastníka*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 379.

³² § 243 odst. 2 až odst. 6 o. s. ř.

³³ SCHELLE, K., BÍLÝ, J. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-959-6. s. 100.

³⁴ RYANTOVÁ, M. Ladislav II. Popel z Lobkovic jako první prezident apelačního soudu. In: *Stavovský odboj roku 1547: první krize habsburské monarchie: sborník příspěvků z vědecké konference konané v Pardubicích 29.–30. 9. 1997* / Pardubice: Východočeské muzeum; Praha: Historický ústav Akademie věd České republiky: Ústav českých dějin filozofické fakulty Univerzity Karlovy, 1999, s. 185–204.

³⁵ SCHELLE, K., BÍLÝ, J. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-959-6. s. 103.

ré užil prvoinstanční městský soud. Tribunál apelačního soudu mohl většinou hlasů rozhodnutí soudu nižšího zrušit, změnit nebo potvrdit.³⁶ Rozhodnutí o odvolání však nemuselo být konečné – jestliže strana nebyla s rozhodnutím apelačního soudu spokojena, mohla do deseti dnů od vnesení rozsudku žádat o revizi procesu, kterou provedl již sám panovník.³⁷ V civilním řízení měla apelace odkladný účinek, revize však již nikoliv, proto po vnesení rozsudku apelačního soudu mělo být přistoupeno k výkonu rozhodnutí. V trestních věcech měla pak i revize odkladný účinek, čímž mohlo být docíleno k významnému prodloužení celého řízení a výkonu rozhodnutí.³⁸

Další poměrně důležitý převrat přineslo Obnovené zřízení zemské v roce 1627 a související změny let následujících, kdy soudní moc se ze stavů dostala výhradně do rukou panovníka, který se stal jediným zdrojem práva a soudnictví, kdy panovníkovi náleželo jmenování soudců – úředníků a právníků. Odvolání je pak možné nově podat proti všem rozsudkům soudů, a to i soudů zemských. O odvolání pak stále rozhoduje apelační soud, který je však nově obsazen profesionálními vzdělanými osobami – rady apelačního soudu musí nově skládat zkoušku z práva. Přezkum rozhodnutí o odvolání (revize) přechází pod českou dvorskou kancelář, která revize odvolacího řízení postupovala přímo panovníkovi.³⁹

Nově se do rozhodovací pravomoci apelačního soudu dostává další opravný prostředek – rozklad. Tento bylo možno podat proti rozhodnutí apelačního soudu u apelačního soudu ve lhůtě 14 dnů po vnesení rozsudku, na jehož základě měl pak apelační soud vysvětlit nejasné formulace v rozsudku, a to v osmidenní lhůtě.⁴⁰

Jako další zásadní změnu v civilním procesním právu lze spatřovat přijetí zákona č. 110/1895 Ř. z., jímž se uvádí zákon o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudců v občanských věcech právních (jurisdikční norma), zákona č. 111/1895 Ř. z., o vykonávání moci soudní a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních (jurisdikční norma), zákona č. 113/1895 Ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní) (dále jen jako „Civilní řád správní z roku 1895“ nebo jen „ČŘS 1895“) a zákona č. 79/1896 Ř. z., o řízení exekucním a zajišťovacím (exekuční řád), přičemž je vhodné zmínit, že civilní řád soudní platil na našem území až do 1. 1. 1951, kdy nabyl účinnosti zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád). Lze tak říci, že úprava civilního procesního práva z let 1895 a 1896 je opravdu již moderní legislativou.

Civilní řád správní z roku 1895 upravoval opravné prostředky v části čtvrté ustanoveními § 461–528, kdy jako řádné opravné prostředky rozeznává odvolání, dovolání a rekurz. Mimořádné opravné prostředky byly upraveny v části páté a jedná se o žalobu pro zmatečnost a žalobu o obnovu.

Dle civilního řádu správního z roku 1895 bylo prvoinstanční rozsudky možno napadnout odvoláním (§ 461 ČŘS 1895) a usnesení rekurzem (§ 514 ČŘS 1895). Proti rozsudkům odvolacích soudů bylo možno podat dovolání (§ 502 ČŘS 1895) a proti usnesením bylo možno podat dovolací rekurz (§ 519 ČŘS 1895).

Odvolání se řídilo systémem neúplné apelace. Odvolací soud tedy neprojednával věc znovu, pouze ji přezkoumával v mezích odvolacích důvodů jak po stránce skutkové, tak i po stránce právní. Dovolání stálo na systému revizním. Účastník mohl napadat pouze právní vady rozsudku odvolacího soudu. Dovolací soud musel rovněž vycházet ze skutkového stavu zjištěného odvolacím soudem.⁴¹

Žalobou o zmatečnost bylo možno napadat pouze pravomocné rozhodnutí v případě, že rozhodující soudce byl podle zákona vyloučen z vykonávání soudcovského úřadu nebo nebyla-li strana v řízení řádně nebo vůbec zastoupena (§ 529 ČŘS 1895). Žaloba o obnovu řízení mohla být podána proti rozsudkům pravomocným i nepravomocným, pokud nebylo možné vzhledem k neúplnému odvolání uplatnit nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení.⁴²

České civilní právo procesní zažilo další významný vývoj po skončení druhé světové války, kdy byl soudní systém ovlivněn příchodem komunismu. Byl přijat zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví a následně i zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád) (dále jen jako „o. s. ř. 1950“). Tyto dvě právní normy měly za následek zavedení dvojinstančnosti civilního řízení, kdy v systému soudní moci krajské soudy sloužily jako soudy II. instance pro soudy okresní a nejvyšší soud sloužil jako soud II. instance pro soudy krajské. Zákon rozlišoval řádné opravné prostředky a mimořádné opravné prostředky. Mezi řádné opravné prostředky patřilo odvolání (§ 172 a násl. o. s. ř. 1950) a stížnost (§ 190 a násl. o. s. ř. 1950). Odvoláním bylo možno napadnout rozsudek, stížností bylo možno napadnout usnesení. Pro oba tyto opravné prostředky platila zásada úplné apelace, což znamenalo možnost uplatňovat v opravném řízení nové důkazy a skutečnosti (§ 183 o. s. ř. 1950). Mimořádnými opravnými prostředky byla obnova řízení (§ 197 a násl. o. s. ř. 1950) a stížnost pro porušení zákona (§ 210 a násl. o. s. ř. 1950). Zatímco obnovu řízení mohli využít účastníci řízení, podání stížností pro porušení zákona náleželo výhradě generálnímu

³⁶ SCHELLE, K., BÍLÝ, J. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-959-6. s. 105.

³⁷ SCHELLE, K., BÍLÝ, J. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-959-6. s. 110.

³⁸ SCHELLE, K., BÍLÝ, J. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-959-6. s. 113.

³⁹ SCHELLE, K., BÍLÝ, J. *Dějiny českého soudnictví*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-7552-959-6. s. 168.

⁴⁰ ADAMOVIČ, K. Apelační soud v Českém království v letech 1548–1651. In: *Collectanea opusculorum ad Iuris Historiam Spectantium Venceslao Vaněček Septuagenario ab Amicis Discipulisque Oblata*. Praha: 1975, s. 110.

⁴¹ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia, s. 50.

⁴² FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Univerzita Karlova, 1974. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia, s. 51.

prokurátorovi nebo předsedovi nejvyššího soudu. Rovněž podání stížnosti pro porušení zákona nebylo limitováno žádnou lhůtou, bylo ji tak možno podat kdykoliv.

Spolu s vydáním nové ústavy v roce 1960⁴³ došlo k další úpravě civilního práva procesního již zákonem č. 99/1963 Sb. Tento zákon byl mnohokrát novelizován až do podoby občanského soudního řádu platného a účinného dnes.

5. Závěr

Podstatou civilního sporného řízení je rozhodování sporu mezi dvěma stranami s rozdílnými cíli a záměry. Strana, která spor prohraje, musí kromě samotného neúspěchu nést i následky s tím spojené, velice často se jedná kromě samotné povinnosti něco plnit či něco strpět i o povinnost k náhradě nákladů řízení protistraně. Prohra soudního sporu není příjemná a mnohdy má velmi negativní dopady do osobní i majetkové sféry neúspěšného účastníka.

Opravné prostředky jsou procesní úkony účastníků řízení, které umožňují obranu (zpravidla) neúspěšných účastníků proti nesprávnému rozhodnutí soudu. Samotný civilní proces nebo rozhodnutí soudu, které je jeho výsledkem, totiž může být stíženo vadami, a to jak právními, tak skutkovými. Právě v takovém případě přichází na řadu opravné prostředky. Zajištění správného a současně spravedlivého rozhodnutí je žádoucí nejen pro individuální účastníky řízení, ale rovněž z podstaty demokratického právního státu.⁴⁴ V českém právním řádu rozeznáváme řádné a mimořádné opravné prostředky, kterých účastníci mohou při obraně proti nepříznivému nebo nesprávnému rozhodnutí použít.

Takovýto systém opravných prostředků v civilním soudním řízení navíc přispívá k větší právní jistotě účastníků řízení a limitaci vad soudních řízení a jejich dopadů

do sféry jejich účastníků, pochybení soudu totiž nelze nikdy vyloučit.

Za nejsignifikantnější opravné prostředky považují odvolání a dovolání. Odvolání, neboť se jedná o opravný prostředek, kterého účastníci 32zpravidla využívají nejdříve a nejčastěji, a dovolání pro jeho dopady do celkové rozhodovací praxe soudů a vývoje judikatury. Jak navíc vyplývá z údajů uveřejněných ve výroční zprávě Nejvyššího soudu⁴⁵ jakožto soudu pravomocného k rozhodování o dovoláních, tendence v oblasti podávání dovolání v občanskoprávních věcech se rok od roku zvyšují. Za rok 2022 vyřídil Nejvyšší soud 3 875 dovolání.

Občanský soudní řád prošel od doby svého přijetí v roce 1963 značným množstvím novelizací. Zatímco v oblasti hmotného práva jsme se dočkali nové kodifikace zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, občanský soudní řád se podobně komplexní změny zatím nedočkal. Již v roce 2013 byla zvolena rekodifikační komise v čele s JUDr. Romanem Fialou, místopředsedou Nejvyššího soudu. Rekodifikační komise v roce 2017 zveřejnila první verzi věcného záměru nového civilního řádu soudního, druhá verze pak byla zveřejněna v roce 2020.⁴⁶ Osobně jsem toho názoru, že nová komplexní právní úprava civilního procesního práva je namístě, zejména pak s ohledem na vývoj společnosti nejen v rámci České republiky, ale rovněž na vývoj zemí okolních a rovněž pak i s ohledem na evropské právo, by dle mého měla nová právní úprava civilního procesu směřovat k tomu, aby byla efektivnější a hospodárnější a současně umožňující dosažení spravedlivého rozhodnutí. Je však otázkou, zda v tomto bude nová právní úprava úspěšná.⁴⁷

⁴³ Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky.

⁴⁴ HAVLÍČEK, K. a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 01. 01. 2015*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, s. 18.

⁴⁵ Dostupná zde: [https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/2B34087B956D1B91C1258971002D3275/\\$file/Vyrocní_zpráva_NS_2022-cz_nahled.pdf](https://www.nsoud.cz/judikatura/ns_web.nsf/0/2B34087B956D1B91C1258971002D3275/$file/Vyrocní_zpráva_NS_2022-cz_nahled.pdf)

⁴⁶ Dostupný zde: https://justice.cz/documents/12681/2872506/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9B_r%C3%A1n%C3%AD+verze+_prosinec+2020.pdf/83cdd87e-18c5-41e9-948e-8defa2525adb

⁴⁷ Srov. DOBROVOLNÁ, E., LAVICKÝ, P. ed., 2014. *Současnost a perspektivy českého civilního procesu*. In: sborník statí. Brno: Masarykova univerzita, 2014. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity.